

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA

SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ

PAŽYMA

DĖL VAIKŲ IŠLAIKYMO IŠMOKŲ ĮSTATYMO 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-209 (TAP-21-681, 21-23098(2))

2021-06-07 Nr. NV-1276

Vilnius

Projekto rengėjas – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Projekto tikslas – pateikti Vyriausybės išvadą (pritarti) Seimo narių grupės (L.Nagienės, T.Tomilino, L.Kukuraičio, R.Baškienės) siūlymams (nuo 2021-07-01):

- Sudaryti galimybę kreiptis dėl vaiko išlaikymo išmokų ir vyresniems nei 18 m. asmenims, kuriems iki 18 m. buvo nustatytas neįgalumas ir kuriems yra priteistas išlaikymas.
- Panaikinti vaiko išlaikymo išmokos mokėjimo sąlygą – nuolat vaikui ir pareiškėjui gyventi Lietuvoje, bei šio mokėjimo nutraukimo pagrindą – vaiko ar pareiškėjo išvykimą gyventi į kitą valstybę (užtikrinant Konstitucinio Teismo nutarimo įgyvendinimą).
- Siekiant išvengti galimo piktnaudžiavimo, nustatyti pareiškėjui prievolę, kreipiantis išmokos pateikti antstolio, vykdančio teismo sprendimu ar pagal teismo patvirtintą vaiko išlaikymo sutartį nustatyto išlaikymo išieškojimą, pažymą, patvirtinančią, kad vaikas negauna išlaikymo.
- Nustatyti, kad jei mirusio skolininko turtą paveldi skolininko vaikai, kuriems ir buvo mokamos išmokos, likęs skolininko įsiskolinimas nėra išieškomas.
- Nustatyti, kad jei dėl nutrauktos (ne tik mirus pareiškėjui, bet ir apribojus tėvų valdžią, vaikui nustačius globą (rūpybą) ir kt.) išmokos atnaujinimo kreipėsi naujas pareiškėjas, išmoka būtų mokama ir už praėjusį laikotarpį, už kurį ji nebuvo išmokėta ankstesniam pareiškėjui, bet ne daugiau kaip už 6 mėn.
- Atsisakyti priskaičiuotų delspinigių iš skolininko išieškojimo ir kt.

Dabartinė situacija:

Pagal Vaikų išlaikymo išmokų įstatymą vaikas (taip pat vyresnis nei 18 m. nedarbingas asmuo, kuriam iki 18 m. buvo nustatytas neįgalumas), kuriam teismo sprendimu ar pagal teismo patvirtintą vaiko išlaikymo sutartį skolininkas (vienas iš tėvų, globėjų) nemoka priteistos vaiko išlaikymo sumos, turi teisę į vaikų išlaikymo išmoką. Išmoka skiriama jei: vaikas ilgiau kaip 1 mėn. negauna / gauna tik dalį vaiko išlaikymo lėšų; vaikas ir besikreipiantis išmokos asmuo (pareiškėjas) yra Lietuvos Respublikos pilietis, asmuo be pilietybės ar užsienietis, nuolat gyvenantis Lietuvoje. Išmokos mokėjimas nutraukiamas, jos gavėjams išvykus gyventi į kitą valstybę.

Kreiptis dėl išmokos gali vienas iš tėvų, su kuriuo teismo sprendimu / tėvų sutarimu nustatyta vaiko gyvenamoji vieta arba vaiko globėjas / rūpintojas (pats neįgalus, vyresnis nei 18 m. asmuo, kreiptis negali).

Išmokas administruoja ir skiria Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba (Sodra). Išmokos finansuojamos iš valstybės biudžeto lėšų.

Sodra skiria ir moka išmokas, lygias teismo sprendimu / teismo patvirtinta vaiko išlaikymo sutartimi nustatytam vaiko išlaikymo lėšų dydžiui, ar šio nustatyto dydžio ir skolininko mokamos sumos skirtumą, bet nedaugiau kaip 1,8 BSI dydžio (72 eurai) vaikui per mėn.

Vaikų išlaikymo išmokas vidutiniškai per mėn. gauna apie 21 tūkst. asmenų, tam iš valstybės biudžeto skiriama (2020 m.) apie 16,6 mln. eurų. Iš skolininkų per 2020 m. išieškota apie 3,9 mln. eurų išlaikymo išmokų sumų bei permokų.

Konstitucinis Teismas 2019-11-08 nutarimu „Dėl Vaikų išlaikymo fondo įstatymo ir Vaikų išlaikymo išmokų įstatymo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ yra pripažinęs, kad Vaikų išlaikymo išmokų įstatyme nustatyta būtina valstybės paskirtų išmokų vaiko išlaikymui mokėjimo sąlyga – nuolat vaikui ir pareiškėjui gyventi Lietuvoje, bei šių išmokų mokėjimo nutraukimo pagrindas – vaiko ar pareiškėjo išvykimas nuolat gyventi į kitą valstybę, prieštarauja Konstitucijai. Teismas taip pat konstatavo, kad turi būti sudarytos prielaidos kiek įmanoma įvertinti individualią kiekvieno asmens

situaciją ir, atsižvelgiant į visas svarbias aplinkybes, atitinkamai individualizuoti konkrečias tam asmeniui taikytinas ribojančias jo teisės priemones.

Atsižvelgiant į Seimo valdybos 2020-04-29 sprendimą, Vyriausybės kanclerio 2020-04-30 pavedimu SADM pavesta per 4 mėn. (iki 2020-08-31) parengti Konstitucinio Teismo nutarimui įgyvendinti reikalingus teisės aktų projektus.

Projekto esmė – siūloma iš esmės pritarti Įstatymo projektui, tačiau pasiūlyti Seimui jį tobulinti:

- 1) Suvienodinti Įstatymo projekte ir Neįgalųjų socialinės integracijos įstatyme vartojamas sąvokas („nedarbingą asmenį“ pakeisti į „asmenį, kuriam nustatytas 0-25 proc. darbingumo lygis“).
- 2) Patikslinti nuostatas, siekiant visiškai įgyvendinti Konstitucinio Teismo nutarimą (aiškiai nurodyti teisę į išmoką ir asmenims be pilietybės ar užsieniečiams ir kt.).
- 3) Papildyti kreipimosi metu prašomų pateikti dokumentų sąrašą, įtraukiant į jį ir sąskaitos, į kurią skolininkas moka / turi mokėti vaiko išlaikymo lėšas, išrašą, patvirtinantį, kad vaikas ilgiau nei 1 mėn. negavo viso / dalies nustatyto išlaikymo, jeigu skolininkas gyvena ne Lietuvoje.
- 4) Numatyti, kad pareiškėjas privalo pateikti informaciją apie tai, kad vaikas negavo priteisto išlaikymo per kalendorinių metų laikotarpį (pateikti antstolio pažymą arba atitinkamą užsienio valstybės dokumentą kasmet iki kovo 31 d.).
- 5) Patikslinti pareiškėjo negrąžintų neteisėtai gautų išmokų išieškojimo tvarką.
- 6) Atsisakyti siūlymo nustatyti 6 mėn. laikotarpį, už kurį atgaline tvarka būtų mokama išmoka, jei dėl nutrauktos išmokos atnaujinimo kreipėsi naujas pareiškėjas ir ši išmoka nebuvo išmokėta ankstesniam pareiškėjui (motyvuojant tuo, kad pareiškėjas pasikeičia dėl objektyvių aplinkybių ir tam tikri procesai (tėvų valdžios ribojimas, globėjo paskyrimas ir pan.) gali užtrukti ilgiau nei 6 mėn.
- 7) Pakeisti Įstatymo projekto (išskyrus nuostatų, susijusių su Konstitucinio Teismo nutarimo įgyvendinimu) įsigaliojimo datą – 2022-01-01 (vietoj 2021-07-01), atsižvelgiant į tai, kad reikės priimti įgyvendinamuosius teisės aktus ir pasiruošti juos įgyvendinti.
- 8) Peržiūrėti įstatymą dėl atitikties Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB nustatytiems reikalavimams, nes kai kuriomis įstatymo nuostatomis reglamentuojami su asmens duomenų tvarkymu susiję klausimai.
- 9) Įstatymo projektui papildomų lėšų nereikės, nes oficialiai paskelbus Konstitucinio Teismo sprendimą, kad įstatymo nuostatos prieštarauja Konstitucijai, šios nuostatos nebetaikomos, t.y. jau šiuo metu vaiko išlaikymo išmokos mokamos vaikams ir pareiškėjams, kurie nuolat negyvena Lietuvoje.

Derinimas. Projektas be pastabų suderintas su Finansų ministerija, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, Sodra. Projektas patikslintas pagal Teisingumo ministerijos pastabas (neatsižvelgta į siūlymą atsisakyti reikalavimo pateikti antstolių išduodamas pažymas; numatyti pareigą Sodrai perduoti duomenis prokuratūrai / ikiteisminio tyrimo įstaigai apie tiesioginę tyčia padarytą nusikalstamą veiką – vengimą išlaikyti vaiką) (derinimo pažyma pridedama).

Atitiktis Vyriausybės programai – tiesiogiai Vyriausybės programos nuostatų neįgyvendina.

Vyriausybės išvada Seimui turi būti pateikta iki 2021-05-05.

Dalykinio vertinimo išvada. Teikiame šias pastabas:

- 1) Projekte (12 p.) patikslinti Įstatymo projekto straipsnius, kurie yra susiję su Konstitucinio Teismo nutarimo įgyvendinimu ir kurių nuostatų įsigaliojimo datos nesiūloma keisti.
- 2) Svarstyta, ar Projekte neturėtų būti pasisakoma tik dėl siūlomų Įstatymo projekto nuostatų, arba, įvertinant poreikį įstatymą peržiūrėti iš esmės ir jį išdėstyti nauja redakcija, įstatymo projektą iki tam tikros datos parengti SADM ir pasiūlyti Seimui Įstatymo projekto nesvarstyti. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Konstitucinio Teismo nutarimui įgyvendinti reikalingi teisės aktų projektai turėjo būti parengti iki 2020-08-31.

Projektą siūlome **svarstyti tarpinstituciniame pasitarime**, įvertinus Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės ir Socialinės politikos grupės pateiktas pastabas.

el. 8 706 63 853, el.p. daiva.buivydaite@lrv.lt